ואימא מבעה זה המים. פי' כיון דקרא לא דייקי לא כמר ולא כמר ופ"ת והיכן כתיב מים בתורה וי"ל מושלח וכן הוא אומר (מיכה ה) ושולח מים על פני חוצות ופע"ג דשילח בעירה בהמה בלשון ושלח ועיל דבעי במאי מוקמינן לה לא מני מוקמינן במים דכי נמי מוקמת במים אית לן לאוקומי במילי דשור מדכתיב בעירה ופ"ת והני מים ה"ד אי דמשקיל עליה בדקא דמיא וכמה דאשון כמו הוא ואי בכח שני גרמא בעלמא הוא כדאמרינן בהנשרפין (סנהדרין דף עז:) וי"ל דמיירי בכח שני וקמ"ל דבכח שני נמי חייב פ"ג בתר דנחו ולא דמי לבור כגון פותקין ביזמיהן לנקמן (דף ל.) ופע"ג דאמי בתה הלד הוה אמינא דאיצטריך לכותבו לחייב כלים דמבור לא הוה שמעינן והוה מצי למיפרך מאי לא זה וזה שיש בהן רוח חיים אש מאי רוח חיים אית ביה ותו מאי כהרי האש: [6]תני רב אושעיא שלשה עשר אבות נזיקין שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר נזק צער וריפוי שבת ובושת וארבעה דמתני' הא תליסר ותנא דידן מ"ט לא תני בשלמא לשמואל בנזקי ממון קמיירי בנזקי גופו לא קמיירי אלא לרב ליתני תנא אדם וכל מילי דאדם ולר' אושעיא נמי הא תני ליה אדם תרי גווני אדם תנא אדם דאזיק אדם ותנא אדם דאזיק שור אי הכי שור נמי ליתני תרי גווני שור ליתני שור דאזיק שור וליתני שור דאזיק אדם האי מאי בשלמא אדם דאזיק שור נזק הוא דמשלם אדם דאזיק אדם משלם ארבעה דברים אלא שור מה לי שור דאזיק שור מה לי שור דאזיק אדם אידי ואידי נזק הוא דמשלם והא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר דאדם דאזיק שור הוא וקתני תני הזיקא דבידים וקתני הזיקא דממילא [7]תני ר' חייא עשרים וארבעה אבות נזיקין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וגנב וגזלן ועדים זוממין והאונס והמפתה ומוציא שם רע והמטמא והמדמע והמנסך והני תליסר הא עשרים וארבעה ורבי אושעיא מאי טעמא לא תני הני בממונא קמיירי בקנסא לא קמיירי גנב וגזלן דממונא הוא ליתני הא קתני ליה שומר חנם והשואל ורבי חייא נמי הא תנא ליה שומר חנם והשואל תני ממונא דאתא לידיה בהיתירא וקתני ממונא דאתא לידיה באיסורא

עדים

הכא נמי תני אדם שמירת גופו עליו מתקיף לה רב מרי ואימא מבעה זה המים כדכתיב [8]בקדוח אש המסים מים תבעה אש מי כתיב מים נבעו תבעה אש כתיב מתקיף לה רב זביד ואימא מבעה זה האש דכי כתיב תבעה באש הוא דכתיב אי הכי מאי המבעה וההבער וכי תימא פרושי קמפרש אי הכי ארבעה שלשה הוו וכי תימא תנא שור דאית ביה תרתי אי הכי לא זה וזה שיש בהן רוח חיים אש מאי רוח חיים אית ביה ותו מאי כהרי האש: [6]תני רב אושעיא שלשה עשר אבות נזיקין שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר נזק צער וריפוי שבת ובושת וארבעה דמתני' הא תליסר ותנא דידן מ"ט לא תני הני בשלמא לשמואל בנזקי ממון קמיירי בנזקי גופו לא קמיירי אלא לרב ליתני תנא אדם וכל מילי דאדם ולר' אושעיא נמי הא תני ליה אדם תרי גווני אדם תנא אדם דאזיק אדם ותנא אדם דאזיק שור אי הכי שור נמי ליתני תרי גווני שור ליתני שור דאזיק שור וליתני שור דאזיק אדם האי מאי בשלמא אדם דאזיק שור נזק הוא דמשלם אדם דאזיק אדם משלם ארבעה דברים אלא שור מה לי שור דאזיק שור מה לי שור דאזיק אדם אידי ואידי נזק הוא דמשלם והא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר דאדם דאזיק שור הוא וקתני תני הזיקא דבידים וקתני הזיקא דממילא [7]תני ר' חייא עשרים וארבעה אבות נזיקין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וגנב וגזלן ועדים זוממין והאונס והמפתה ומוציא שם רע והמטמא והמדמע והמנסך והני תליסר הא עשרים וארבעה ורבי אושעיא מאי טעמא לא תני הני בממונא קמיירי בקנסא לא קמיירי גנב וגזלן דממונא הוא ליתני הא קתני ליה שומר חנם והשואל ורבי חייא נמי הא תנא ליה שומר חנם והשואל תני ממונא דאתא לידיה בהיתירא וקתני ממונא דאתא לידיה באיסורא

עדים

ומכה נפש בהמה ישלמנה: **בשלמא אדם דאזיק שור כו'.** וכיון דלא דמי חיובינהו להדדי תני להו בתרתי: **אדם דאזיק אדם.** כגון ד' דכריס דחובל בחבירו ולקמיה פריך הא ד' שומרין דר' אושעיא אדם דאזיק שור הוא: **וקפני.** רבי אושעיא: אבות דמתני' הזיק דכריס ד' שומרין הזיק דממילא: **תשלומי כפל.** אם המצא תמצא בידו הגנבה [שמות כב]: **תשלומי ארבעה וחמשה.** בטובח ומוכר: **וגנב.** שמשלם ע"פ עצמו ואינו משלם כפל אלא קרן בלבד וכגון שהודה בקנס פטור דדאמרינן אשר ירשיעון אלהים ישלם שניים [שם] והיינו קנס ואמרינן בפ' מרובה (לקמן דף פד:) פרט למרשיע את עצמו: **וגזלן.** נמי אב הוא דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה): **אונס ומפתה.** כתיבי ממשיב כסף כתיב באונס (דברים כב) ובמפתה כתיב (שמות כב) כסף ישקול כמוהר הבתולות כמוהר בתולים של אונס דהיינו ממשיב כסף: **מוציא שם רע.** כתיב ועבשו אותו מאה כסף (דברים כב): **מטמא.** תרומה: **מדמע.** תרומה בחולין: **ומנסך.** יין לע"ז ובמס' גיטין (דף נב:) מפרש אמאי לא קם ליה בדרבה מיניה. מטמא מדמע ומנסך לא כתיבי בהדיא ואפ"ה הוו אבות שבכלל נזק הן וזק ממון כתיב בתורה (ויקרא כד) מכה נפש בהמה ישלמנה. ומנסך את היין ליכא למימר א] שנסכו ביין נסך שזרק בו דלא קמתסרייה ולא מידי דהא מוזגין ליה בר מדמי יין נסך שבו ומטמא שמגיע שרץ בתרומת כהן דאפסדה מיניה: **גנב.** המודה מעצמו וגזלן דלא משלמי אלא קרן ליתני: **פגע ליה שומר חנם והשואל.** דהתם נמי שייך גניבה כגון שטען שגנוב היתנו והרי היא בידו ואמרינן בפרק מרובה (לקמן דף פג:) דטוען טענת גנב כגנב וטוען טענת גזלן כגזלן. והא דנקט הכא והשואל לאו דוקא דהא לא משכחת ליה דנפטר לא בטוען טענת גנב ולא בטוען טענת גזלן שהרי הוא מייב בכולו: **דאתא לידיה בהיתירא.** שומר חנם אע"ג דהשתא טוען טענת גנב שגנוב היתנו מיהו מעיקרא כי אתא לידיה בהיתירא אתא לידיה וגנב וגזלן ממונא אתא לידיה באיסורא:

עדים

מסורת הש"ס

ה"ג **פני אדם שמירת גופו עליו.** והאי דקתני ושמירתן עליך אמאי: **אימא מבעה זה המים.** שאם שופך אדם מימיו לרה"ר וכא אחר ונטנפו כליו חייב השופכן: **כקדוח אש המסים.** כמו שהאש שורף דבר הנימס כגון זפת ושעוה וכל מיני רבב: **מים מבעה אש.** וכמים שמבעבעים את האש כשנופחין מים על האש נעשים כמין אבעבועות הרתיחות וסיפא דקרא הכי הוא להודיע שמך לגריך כן תודיע שמך לגרים כשתאכלם מן העולם: **מי כתיב מים נבעו.** לשון רבים דליהוי משמע דמבעה אמים קאי שהן מבעבעין את האש: **מבעה אש כתיב.** דמשמע שהאש מבעבע המים דמבעה לשון יחיד ולשון נקבה: **פרושי קא מפרש.** המבעה זה ההבער: **דאית ביה תרתי.** שן ורגל וקרן לא קחשיב דבתמיין לא קמיירי: **מאי לא זה וזה.** דקתני ממנו' אשור ומבעה לא זה וזה שם שהן בהן רוח חיים ואי מבעה היינו אש מי אית בו רוח חיים: **אכוח.** קרי להנך דכתיבן בקרא: **שומר חנם.** חייב בפשיעה והשואל חייב אפילו באונסין ושוכר ונושא שכר חייבים בגניבה ואבידה וכ"ש בפשיעה וכולהו כתיבי כדתני בפרק השואל בבנא מציעא (דף לד:) פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שכר שלישית בשואל הלכך אבות נינהו ולקמן (הא.) בעי מאי נינהו תולדות: **נזק.** המוכל בחבירו נותן לו מה שהוא שוה עכשיו פחות מבתחילה: **צער.** אומדין כמה אדם העומד ידו ליקצץ ע"י חרב רולה ליתן כדי שיתקצץ לו ע"י סם דלית ליה צער כולי האי: **וריפוי ושבת ובושת.** כולהו יליף מקראי בפרק המוכל (לקמן דף פה.) וכיון דכתיבי אבות נינהו: כל הנך דר' אושעיא הוא עצמו מזיק דהנך ד' שומרים הן עצמם הזיקו הואיל ולא שמרו כראוי וכנזקין דאזיק גופו לא קמיירי מתני': **אלא ארב.** דאמר מבעה זה אדם הואיל ומיירי בנזק דמתני' ליתני הני: **פגע אדם.** מבעה דמתני': **פגע אדם דאזיק שור.** כלומר מזקי ממון דהא מבעה דומיא דבור קתני ובור לא מיירי בנזקי אדם דרחמנא פטריה לגמרי כדתניא לקמן (דף נג:) שור ולא אדם חמור ולא כלים ואדם דאזיק שור היכא כתיב דקרי ליה אב דכתיב[3] ומכה נפש בהמה ישלמנה: **בשלמא אדם דאזיק שור כו'.** וכיון דלא דמי חיובינהו להדדי תני להו בתרתי: **אדם דאזיק אדם.** כגון ד' דכריס דחובל בחבירו ולקמיה פריך הא ד' שומרין דר' אושעיא אדם דאזיק שור הוא: **וקפני.** רבי אושעיא: אבות דמתני' הזיק דכריס ד' שומרין הזיק דממילא: **תשלומי כפל.** אם המצא תמצא בידו הגנבה [שמות כב]: **תשלומי ארבעה וחמשה.** בטובח ומוכר: **וגנב.** שמשלם ע"פ עצמו ואינו משלם כפל אלא קרן בלבד וכגון שהודה בקנס פטור דדאמרינן אשר ירשיעון אלהים ישלם שניים [שם] והיינו קנס ואמרינן בפ' מרובה (לקמן דף פד:) פרט למרשיע את עצמו: **וגזלן.** נמי אב הוא דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה): **אונס ומפתה.** כתיבי ממשיב כסף כתיב באונס (דברים כב) ובמפתה כתיב (שמות כב) כסף ישקול כמוהר הבתולות כמוהר בתולים של אונס דהיינו ממשיב כסף: **מוציא שם רע.** כתיב ועבשו אותו מאה כסף (דברים כב): **מטמא.** תרומה: **מדמע.** תרומה בחולין: **ומנסך.** יין לע"ז ובמס' גיטין (דף נב:) מפרש אמאי לא קם ליה בדרבה מיניה. מטמא מדמע ומנסך לא כתיבי בהדיא ואפ"ה הוו אבות שבכלל נזק הן וזק ממון כתיב בתורה (ויקרא כד) מכה נפש בהמה ישלמנה. ומנסך את היין ליכא למימר א] שנסכו ביין נסך שזרק בו דלא קמתסרייה ולא מידי דהא מוזגין ליה בר מדמי יין נסך שבו ומטמא שמגיע שרץ בתרומת כהן דאפסדה מיניה: **גנב.** המודה מעצמו וגזלן דלא משלמי אלא קרן ליתני: **פגע ליה שומר חנם והשואל.** דהתם נמי שייך גניבה כגון שטען שגנוב היתנו והרי היא בידו ואמרינן בפרק מרובה (לקמן דף פג:) דטוען טענת גנב כגנב וטוען טענת גזלן כגזלן. והא דנקט הכא והשואל לאו דוקא דהא לא משכחת ליה דנפטר לא בטוען טענת גנב ולא בטוען טענת גזלן שהרי הוא מייב בכולו: **דאתא לידיה בהיתירא.** שומר חנם אע"ג דהשתא טוען טענת גנב שגנוב היתנו מיהו מעיקרא כי אתא לידיה בהיתירא אתא לידיה וגנב וגזלן ממונא אתא לידיה באיסורא:

עדים

רבינו חננאל

גופו עליו. ואהקיף רב מרי ואימא מבעה זה מים כדכתיב מים תבעה אש. ודחי ליה מי כתיב מים נבעו תבעה אש (כתיב) כלומר תבעה מלאכת אש היא. ואקשי אי הכי אימא מבעה זה האש ונדחת ולא עמדה. תני רב הושעיא י"ג אבות נזיקין שומר חנם ושואל כו' בשלמא לשמואל דאמר מבעה זה השן אמר לך מתני' בנזקי ממונו מיירי בנזקי גופו לא מיירי אלא לרב דמפרש מבעה זה אדם דוה ליה למתני הני י"ב כמתני'. ופפריק רב תנא מבעה שהוא אדם וכלל בו כל נזקי אדם ורב הושעיא תנא במתני' אדם דאזיק שור ביריים דהוא משלם נזק והדר תנא אדם דאויק אדם דמשלם ד' דברים והזיקה (נשור) (אדם דאויק שור) דממילא. תני ר' חייא כ"ד אבות נזיקין תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' וגנב וגזלן וכו' פי' המדמע

מסורת הש"ם

[6] (כריתות כ:), [7] (שם), [8] (ויקרא כד), [1] רש"ל ופ"ב אמתי לא דייק קרא, [2] (עיין למיל כ. תוס' ד"ה ולא זה),

תורה אור השלם

[3] כִּקְדֹחַ אֵשׁ הַמְּסִים מַיִם תִּבְעֶה אֵשׁ לְהוֹדִיעַ שִׁמְךָ לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ: ישעיהו סד א

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ומנסך וכו' שיעסו ביין נסך שזרק בו דלא קמתסרי". עי' פני יהושע:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com